



## Tevredenheid over start en ontwikkeling op de arbeidsmarkt

<u>Hbo'ers uit sector Onderwijs vaker tevreden .....</u>	<u>2</u>
<u>Tweedegraads lerarenopleidingen hbo en lerarenopleidingen kunst/lo het vaakst tevreden .....</u>	<u>4</u>
<u>Afgestudeerden eerstegraads lerarenopleidingen hbo-master meest tevreden over voorbereiding op lesgeven .....</u>	<u>6</u>
<u>Waardering voor meegekregen vakkennis.....</u>	<u>7</u>
<u>Tevredenheid over basale pedagogisch-didactische vaardigheden.....</u>	<u>8</u>
<u>Ná de opleiding .....</u>	<u>9</u>

In deze factsheet behandelen we de volgende twee vragen. In hoeverre biedt de bekostigde opleiding een goede basis voor een start op de arbeidsmarkt? En in hoeverre biedt de bekostigde opleiding een goede basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden op die arbeidsmarkt?

We baseren onze analyse van deze vragen op de uitkomsten van de NAE (Nationale alumni Enquête, voorheen wo-monitor) door de VNSU en de Hbo-monitor door Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (ROA). Het gaat hierbij om bekostigde opleidingen.

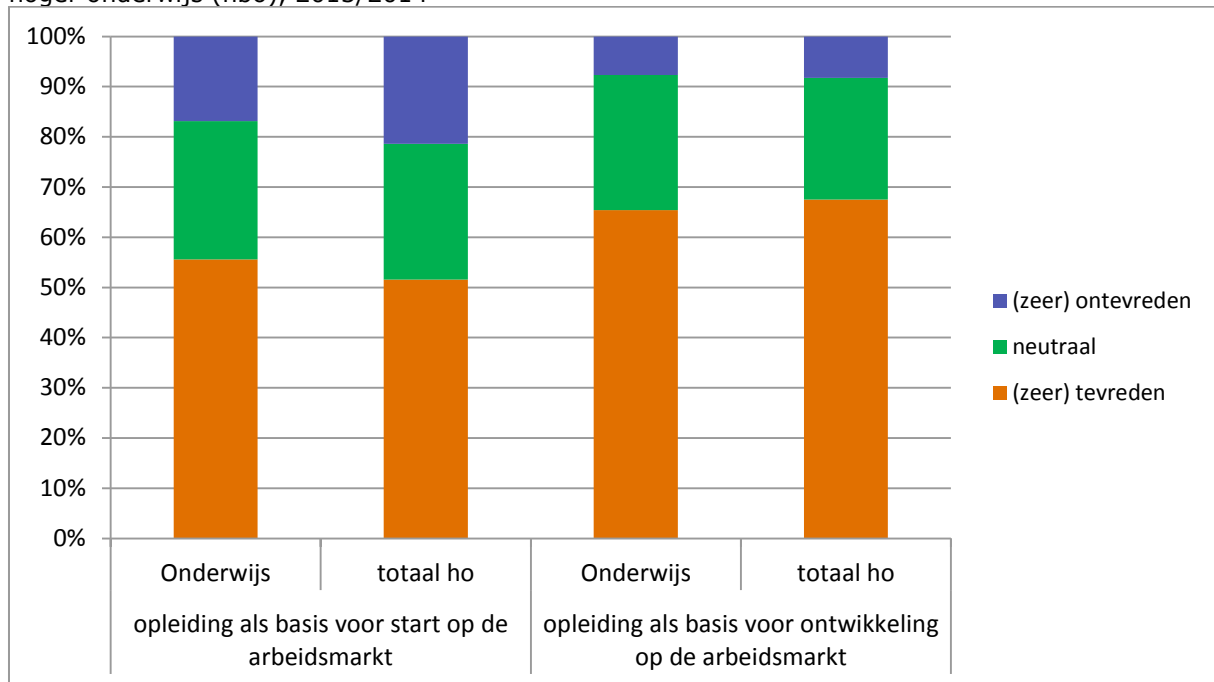
Aanvullend geven we de belangrijkste conclusies van eigen onderzoek onder afgestudeerden van pabo's en lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs. In dit onderzoek is aan de afgestudeerden gevraagd of zij zich door hun opleiding voldoende voorbereid voelen op het lesgeven. Zie voor meer informatie de inspectierapporten *Beginnende leraren kijken terug*.

## Hbo'ers uit sector Onderwijs vaker tevreden

Hbo-afgestudeerden zijn vaker tevreden over de basis die de opleiding biedt voor een verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt dan over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt. Dit geldt zowel voor studenten uit de sector Onderwijs als gemiddeld in het hoger onderwijs

De hbo-afgestudeerden uit de sector Onderwijs zijn iets vaker tevreden over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt dan de gemiddelde hbo-afgestudeerde.

Tabel 12.1: Sector Onderwijs: gestapeld percentage tevredenheid van hbo-afgestudeerden voor de aspecten 'basis voor start op de arbeidsmarkt' en 'basis voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt', naar (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden, in de sector en het totale hoger onderwijs (hbo), 2013/2014

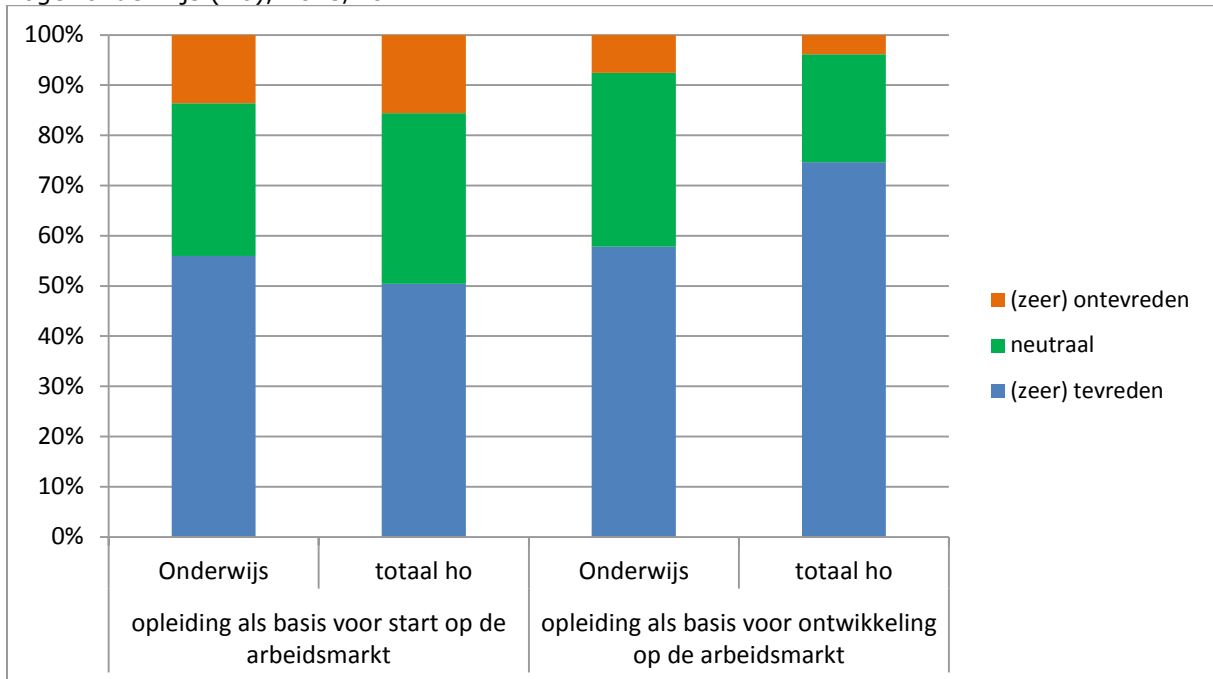


Bron: HBO-monitor 2016, ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Ook in het wo geldt dat afgestudeerden uit de sector Onderwijs iets vaker tevreden zijn over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt dan de gemiddelde afgestudeerde in het wo.

Ten aanzien van het aspect 'basis voor verdere ontwikkeling' zijn de meningen van de wo'ers en de hbo'ers anders verdeeld. De gemiddelde wo-afgestudeerde in het totale hoger onderwijs is een stuk tevredener over de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt dan over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt. Zie Figuur 12.2. Wo-afgestudeerden in de sector Onderwijs zijn echter een stuk minder tevreden over de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt dan gemiddeld in het wo-onderwijs.

Tabel 12.2: Sector Onderwijs: gestapeld percentage tevredenheid van wo-afgestudeerden voor de aspecten 'basis voor start op de arbeidsmarkt' en 'basis voor verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt', naar (zeer) ontevreden, neutraal en (zeer) tevreden, in de sector en het totale hoger onderwijs (wo), 2013/2014

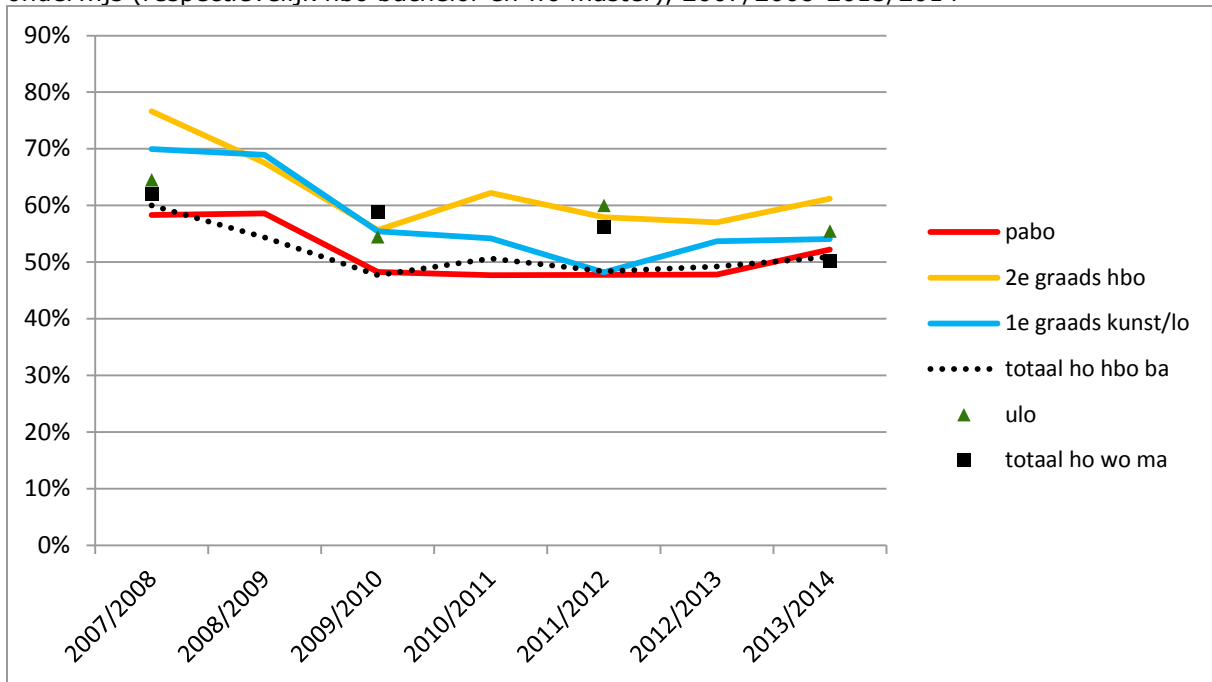


Bron: NAE2016, VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

## Tweedegraads lerarenopleidingen hbo en lerarenopleidingen kunst/lo het vaakst tevreden

Van de sector Onderwijs zijn de afgestudeerden die voltijds studeerden aan tweedegraads lerarenopleidingen in het hbo het meest tevreden over de basis die de opleiding vormt voor de start op de arbeidsmarkt (zie Figuur 12.3). Dit is al een aantal jaar het geval.

Tabel 12.3: Sector Onderwijs: percentage voltijd hbo- en wo-afgestudeerden dat (zeer) tevreden is over het aspect 'basis voor start op de arbeidsmarkt', naar subsectoren en het totale hoger onderwijs (respectievelijk hbo bachelor en wo master), 2007/2008-2013/2014



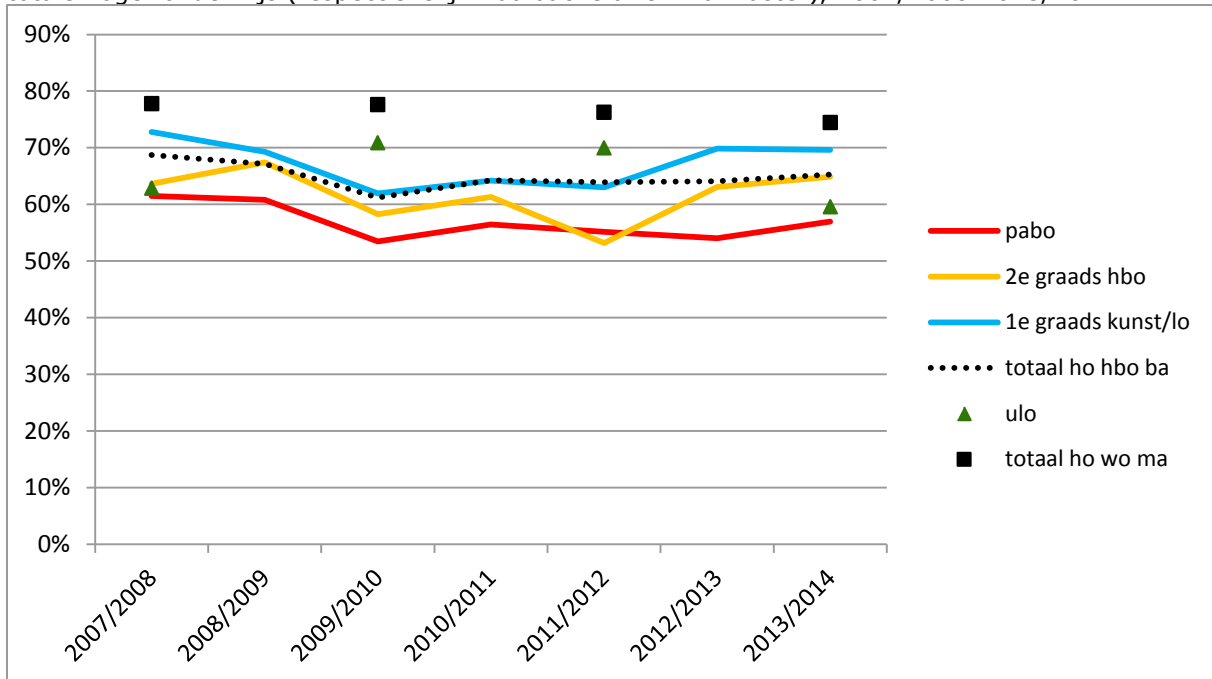
Bron: HBO-monitor 2016, ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Bron: NAE2016, VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Als het gaat om de indicator 'basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt' dan zijn binnen de sector Onderwijs de afgestudeerden van de lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding het meest tevreden. Zie Figuur 12.4. Ook dit is al een aantal jaar constant. De afgestudeerden van de pabo zijn al jaren veel minder tevreden dan de gemiddelde hbo bachelor afgestudeerde.

In het wo valt op dat afgestudeerden van ulo's veel minder tevreden zijn dan andere afgestudeerden van wo-masters in het hoger onderwijs over de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt.

Tabel 12.4: Sector Onderwijs: percentage voltijd hbo- en wo-afgestudeerden dat (zeer) tevreden is over het aspect 'basis voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt', naar subsectoren en het totale hoger onderwijs (respectievelijk hbo bachelor en wo master), 2007/2008-2013/2014



Bron: HBO-monitor 2016, ROA, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Bron: NAE2016, VSNU, bewerkt door de Inspectie van het Onderwijs, 2016

Bij afgestudeerden uit deeltijdstudies liggen de cijfers iets anders. De studenten uit de eerstegraads lerarenopleidingen hbo-master zijn vaker dan de afgestudeerden uit de andere subsectoren tevreden over de basis die de opleiding biedt voor de start op de arbeidsmarkt.

Voor wat betreft de basis die de opleiding biedt voor de verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt zijn de afgestudeerden uit de subsector professionalisering vaker tevreden dan afgestudeerden uit de andere subsectoren.

## **Afgestudeerden eerstegraads lerarenopleidingen hbo-master meest tevreden over voorbereiding op lesgeven**

In de afgelopen jaren heeft de inspectie onderzocht hoe tevreden recentelijk afgestudeerden zijn over de voorbereiding door hun pabo of opleiding tot leraar voortgezet onderwijs. De resultaten zijn beschreven in de reeks rapporten *Beginnende leraren kijken terug*, met delen over respectievelijk de pabo, de tweedegraads lerarenopleiding hbo, de eerstegraads lerarenopleiding hbo-master en de universitaire lerarenopleiding.

Dat inspectieonderzoek ligt dicht aan tegen de indicator 'basis voor de start en verdere ontwikkeling op de arbeidsmarkt'. Daarom hebben we een samenvatting van de conclusies van dat onderzoek in deze factsheet opgenomen.

De tevredenheid over de voorbereiding op het lesgeven in de onderwijssoort waarvoor de opleiding bedoeld is, is het grootst bij de eerstegraads lerarenopleidingen hbo-master. Ruim 80 procent van de afgestudeerden voelt zich voldoende voorbereid op lesgeven in de bovenbouw van havo/vwo, 8 procent voelt zich daar niet voldoende op voorbereid door de opleiding.

60 procent van de pabo-afgestudeerden voelt zich voldoende voorbereid op lesgeven in het basisonderwijs en een derde deel voelt zich onvoldoende voorbereid.

De tevredenheid blijft achter bij de tweedegraads lerarenopleidingen hbo, met name als het gaat om de voorbereiding op het lesgeven op een mbo-opleiding. 42 procent voelt zich daarop voldoende voorbereid en 21 procent niet. Op het lesgeven in de onderbouw van havo/vwo voelt de helft van de studenten zich voorbereid, maar 15 procent niet.

Het merendeel van de ulo-afgestudeerden (65%) voelt zich voldoende voorbereid op lesgeven in de bovenbouw van het havo/vwo, maar niet op het lesgeven in andere onderwijstypen waar zij met een bevoegdheid terecht kunnen. Een kwart zegt daar voldoende op voorbereid te zijn, de helft vindt van niet.

## **Waardering voor meegekregen vakkennis**

Voor alle onderzochte opleidingstypen geldt dat afgestudeerden vooral waardering hebben voor de vakkennis en vakdidactiek die zij in hun opleiding hebben meegekregen. De pabo's en hbo-lerarenopleidingen hebben veel energie gestoken in de versteviging van de vakkennis door de invoering van kennisbases en landelijke toetsen. U leest daarover in de inleiding van dit sectorbeeld. Vooral bij de pabo's zijn de vakinhoudelijke eisen in de afgelopen jaren verhoogd, zowel voorafgaand aan als tijdens de opleiding.

Er zijn nog wel aandachtspunten. Afgestudeerden van lerarenopleidingen voor het voortgezet onderwijs vinden dat de opbouw van het vak tijdens de studie meer aandacht nodig heeft. Voor de tweedegraads-opleidingen geldt dat nog sterker voor de aansluiting van het vak bij de kwalificatiedossiers, zoals gebruikt in het mbo. Kennis over leerlijnen en einddoelen is een voorwaarde om te weten hoe een les zich verhoudt tot het jaarprogramma en het totale curriculum.

## **Tevredenheid over basale pedagogisch-didactische vaardigheden**

Over de pedagogisch-didactische vaardigheden zijn studenten wisselender tevreden. Er is tevredenheid over een aantal basale vaardigheden, vooral bij pabo-afgestudeerden. Het gaat dan bijvoorbeeld om vaardigheden als het stellen van duidelijke lesdoelen vooraf en de lesstof duidelijk kunnen uitleggen. Over de meer complexe vaardigheden zijn de afgestudeerden veel minder tevreden, zoals het leren ontwikkelen van toetsen of examenopgaven voor voortgezet onderwijs. De tevredenheid over differentiatie- en maatwerkvaardigheden blijft nog verder achter, dat geldt zowel voor de pabo als voor lerarenopleidingen voortgezet onderwijs. Afgestudeerden hebben naar eigen zeggen te weinig geleerd om de lessen aan te passen aan voorsprong of achterstand van leerlingen. Ook maatwerk bieden aan leerlingen met leer- of gedragsproblemen komt volgens afgestudeerden te weinig aan bod tijdens de opleiding.

Inspelen op verschillen tussen leerlingen – in niveau, capaciteiten, interesses, leervoorkeuren – is belangrijk om optimaal kansen te bieden en hun betrokkenheid te vergroten. We zien als inspectie dat het leraren binnen de reguliere lessen nog vaak weinig lukt om tegemoet te komen aan de verschillende persoonlijke leerbehoeften van leerlingen. Daarnaast krijgen leraren door de invoering van 'passend onderwijs' vaker dan vroeger te maken met leerlingen die zorg op maat nodig hebben.

Concluderend merkt de inspectie op dat hoewel opleidingen van elkaar verschillen, er wel overeenkomsten zijn in de resultaten bij de verschillende typen opleidingen. Afgestudeerden zijn over het algemeen tevreden over de aangeboden vak kennis en vakdidactiek, maar zouden graag meer pedagogisch-didactische vaardigheden meekrijgen. Het gaat dan vooral om de meer complexe vaardigheden, zoals het inspelen op verschillen tussen leerlingen.



## Ná de opleiding

Zoals eerder aangegeven in de rapporten *Beginnende leraren kijken terug*, vindt de inspectie het belangrijk dat pabo's en lerarenopleidingen hun studenten een stevige basis meegeven – ook ten aanzien van differentiatievaardigheden en maatwerk. Het is echter niet reëel om te verwachten dat beginnende leraren 'klaar' zijn na hun opleiding: beginnende leraren moeten de kans krijgen om door te groeien met behulp van een systematisch opleidingsprogramma.

Op dit moment bieden al veel scholen samen met pabo's of lerarenopleidingen begeleiding en scholing aan startende leraren. De inspectie is voorstander van dat deze initiatieven worden uitgebouwd naar een systematische leerroute, zodat álle (startende) leraren de gelegenheid krijgen om op een gestructureerde manier door te groeien.

**Meer weten:** Voor verdere informatie over de subsectoren in de sector Onderwijs zie de factsheets over de subsectoren. Voor meer informatie over de indicatoren in de sector, zie de factsheets per indicator.

## Sectorbeeld Onderwijs

Het sectorbeeld Onderwijs gaat over de opleidingen die zijn gericht op het leraarschap. Voorbeelden daarvan zijn de pabo-opleidingen, de eerste- en tweedegraads lerarenopleidingen en de universitaire lerarenopleidingen.

De belangrijkste ontwikkelingen, trends en de stand van zaken in de sector Onderwijs worden in dit sectorbeeld weergegeven. U kunt lezen over groepen van opleidingen of over specifieke indicatoren per opleidingsgroep.

Een sectorbeeld is bedoeld om feitelijk (neutraal) te informeren over de stand van zaken bij de opleidingen. Hiervoor combineert de inspectie verschillende bestaande openbare bronnen over bijvoorbeeld studentenpopulatie, studiesucces en studentenenquête's. Ook de oordelen over de kwaliteit van het onderwijs door de NVAO zijn een bron. Het sectorbeeld Onderwijs is aangevuld met informatie en oordelen uit inspectieonderzoek onder afgestudeerden van pabo's en lerarenopleidingen.

Het sectorbeeld bestaat uit verschillende onderdelen. Na de inleiding, wordt ingegaan op elf indicatoren. Elke indicator komt apart aan bod. Bij elke indicator worden de verschillende groepen opleidingen met elkaar vergeleken. Vervolgens wordt specifiek aandacht besteed aan vijf groepen opleidingen:

- pabo;
- tweedegraads lerarenopleidingen;
- eerstegraadslerarenopleidingen;
- universitaire lerarenopleidingen;
- eerstegraads lerarenopleidingen kunst/lichamelijke opvoeding.

Naast deze vijf groepen onderscheiden we ook opleidingen professionalisering, onderwijsondersteuners en een groep overig. Omdat deze laatste drie groepen niet opleiden tot een onderwijsbevoegdheid worden deze niet apart beschreven. Deze worden wel meegenomen in de beschrijving van de indicatoren. Tenslotte zijn er twee bijlagen. Een met de lijst met alle opleidingen van deze sector en een bijlage die ingaat op de gebruikte databronnen en definities van de indicatoren.

U leest het sectorbeeld als een naslagwerk. Het is niet volgens de traditionele rapportagewijze opgebouwd met de structuur: vraagstelling, onderzoeksbevindingen, conclusie. Dit betekent dat het sectorbeeld niet van voor naar achter gelezen hoeft te worden, maar dat u delen onafhankelijk van elkaar kunt lezen en kunt selecteren wat u interessant vindt om te lezen.

Het sectorbeeld Onderwijs is het derde sectorbeeld dat we presenteren via de website. Eerder publiceerden we al het sectorbeeld Gedrag & Maatschappij en het sectorbeeld Techniek. Over de lerarenopleidingen publiceerden wij in 2014 het rapport *De sector lerarenopleidingen in beeld*, dat u kunt beschouwen als voorloper van het sectorbeeld Onderwijs.

De inspectie is benieuwd wat u vindt van de vorm en presentatie van het sectorbeeld. We nodigen u van harte uit uw reactie met ons te delen.